

Masarykova Univerzita v Brně

Pedagogická fakulta

Seminární práce z pedagogické metodologie

Zpracování výzkumu provedeného na gymnáziu

Slovanské náměstí

Vypracovali: UČO
Michal Zambo 102704
Petr Santler 53963
Ondřej Padalík 104202

V Brně dne 22. 9. 2004

Obsah

Úvodní slovo	str. 3
Formulace základních otázek.....	str. 3
Popis dotazníku	str. 4
Provedený výzkum a zjištěná fakta ...	str. 5
Popis výsledných hodnot.....	str. 7
Závěry a interpretace výsledků	str. 9

Úvodní slovo

Provedený výzkum se týkal výuky cizích jazyků na gymnáziích v Brně. Byl proveden mezi středoškolskými studenty Gymnázia Slovanské náměstí 7., a to pomocí dotazníku, tedy psanou formou, který zahrnoval celkem kolem 100 otázek, na které studenti odpovídali nabídnutými odpověďmi nebo odpovědi sami dopisovali. Cílem tohoto výzkumu je získat informace o výuce cizích jazyků na gymnáziích v České republice. Dané výsledky je třeba vyhodnotit a případné nedostatky ve výuce zlepšit, protože výuka cizích jazyků ve školách získává stále více na důležitosti.

Formulace základních otázek

Na začátku výzkumu si stanovíme několik základních otázek, na něž by nám měl tento výzkum odpovědět:

1. Patří mezi nejčastěji vyučované jazyky angličtina, němčina a francouzština?
2. Je angličtina nejvíce preferovaným jazykem mezi studenty?
3. V čem se cítí studenti zdatnější v poslechu, psaní, mluvení nebo čtení?
4. Jsou zahraniční pobyty záležitostí studentek?

Toto jsou základní otázky, na něž budeme hledat příslušné odpovědi. Myslíme si, že angličtina, francouzština, němčina jsou ty nejfrekventovanější jazyky vyučované na školách v ČR. Dále se domníváme, že angličtina bude z těchto jazyků, tím nejpreferovanějším. Dále si myslíme, že studentky mají více zkušeností se zahraničními pobyty, než je tomu u jejich mužských protějšků. Popis dotazníku

Studenti odpovídali na odpověďový list, jež byl rozložen do několika částí, v několika následujících odstavcích se pokusíme nastínit jeho popis:

Základní údaje: pohlaví, třída, škola, studium vybraných cizích jazyků a délku jejich studia a následně výsledné známky získané na posledním vysvědčení. Dále sledoval celkovou znalost jazyka ve srovnání s roditelým mluvčím, aspekty týkající se jazyka (mluvení, porozumění čtenému, psaní a porozumění slyšnému). Dalším zkoumaným jevem byl pobyt v zemi, pro níž je typický právě jeden z vyučovaných jazyků, a jak se tento pobyt promítl do studia tohoto jazyka. Dále se tento výzkum snaží zjistit, který z uvedených jazyků je studentům nejbližší. V této oblasti směřují otázky k vyučujícímu daného jazyka a k možnostem budoucího využití jazyka v praxi.

Druhá část dotazníku se již zaměřuje na konkrétní problémy tradičně spojené se studiem cizích jazyků. V této části měli dotazovaní studenti možnost odpovědět prostřednictvím

nabídnutých odpovědí na škále 1 – 5. Kde odpověď č. 1 znamenala nikdy, téměř nikdy, č. 2 občas, obvykle ne, č. 3 někdy, půl na půl, č. 4 často, obvykle ano a č. 5 vždy, téměř vždy. Byla zde ještě dodatečná odpověď č. 6 N (NE 6) nevím, nedovedu posoudit, kterou ovšem studenti měli používat pouze v krajním případě. Druhá část průzkumu byla rozdělena do 7 částí.

První z nich se týkala paměťových strategií učení se cizímu jazyku. V praxi dotazník zjišťoval, který ze způsobů osvojování si cizího jazyka je mezi studenty nejfrekventovanější. Jaké metody využívají studenti pro zapamatování nových slovíček, zda slovíčka řadí do jednotlivých skupin, učí se je v kontextu, pomáhají si různými kartičkami, vytváří si pojmové mapy apod.

Druhá část zaměřila na kognitivní strategie, tedy praktické zdokonalování se v jazyce, které je spojeno nejen se školním prostředím, ale naopak jak studenti rozvíjí své schopnosti v daném jazyce. Např. sledováním televizních pořadů v zahraničním jazyce, procvičování pravopisu, poslechu a srovnávání jednotlivých jazyků mezi sebou.

Třetí část byla zaměřena na kompenzační strategie, tedy na mluvený projev a především na situace, kdy si student není schopen vybavit konkrétní slovíčko či frázi. Třetí část tedy sleduje situace jak studenti reagují na vzniklou situaci např. rychlým ukončením výpovědi, opisem hledáním slov podobného významu apod.

Čtvrtá část se zabývá problematikou metakognitivní strategie, tedy samotného procesu učení se cizímu jazyku. Zde se zjišťuje jaký je nejvhodnější způsob učení se cizímu jazyku, studenti zde vycházejí ze své vlastní zkušenosti. Objevují se zde procesy učení spojené přímo se školou a také mimoškolní osvojování si nových informací o příslušném jazyku.

Pátá část se týká afektivní strategie, tedy otázek směřujících na oblast relaxace, která studentům umožňuje snadný a rychlý odpočinek a pomáhá jim tak překonávat únavu a stereotyp, který někdy tento proces přináší. Studenti tu dávají odpovědi na to, jak nejčastěji relaxují a co jim nejvíce pomáhá překonat únavu spojenou s učením jazyka.

Předposlední část pojednává o sociálních strategiích. Tím máme na mysli schopnosti studentů poradit si v situacích, kdy nerozumí výpovědi, která je učiněna v cizím jazyce. Zda se studenti spolehnou na vlastní síly či zda si pomohou mezi sebou, nebo požádají o pomoc rodilého mluvčího jsou hlavní otázky v této části dotazníku.

Poslední část dotazníku se týká specifík každého studenta a učitele, která jsou nejdůležitějšími faktory ovlivňující proces učení se cizímu jazyku.

Provedený výzkum a zjištěná fakta

Tabulka 1: Počet studentů účastnících se výuky jednotlivých předmětů.

	Studentky	Studenti	Celkem
Angličtina	15	12	27
Němčina	15	12	27
Španělština	8	10	18
Ruština	7	2	9
Latina	8	2	10
Francouzština	1	0	1

Vysvětlivky: Údaje ve sloupcích reprezentují počet studentů, kteří studují jednotlivé jazyky.

Tabulka 2: Délka studia vybraných jazyků.

Délka studia jazyka							
JAZYK	1	2	3	4	5	6	6<
AJ	0	0	0	4	0	6	17
NJ	0	0	0	8	2	7	8
ŠJ	16	2	0	0	0	0	0

Vysvětlivky: První řádek uvádí délku studia příslušného jazyka (v letech). První sloupec uvádí jednotlivé jazyky (Aj = angličtina, Nj = němčina, Šj = španělština). Čísla ve sloupcích se rovnají počtu studentům studujícím jazyk po danou dobu.

Tabulka 3: Zahraniční pobyty studentů

	německy mluvící země	anglicky mluvící země	ostatní jazyky	žádný zahraniční pobyt
Studentky	5	7	1	3
Studenti	4	5	1	4
Celkem	9	12	2	7

Vysvětlivky: Počet studentů účastnících se zahraničních pobytů v různých zemích, neshody s číslem celkovým počtem dotazovaných studentů jsou způsobeny tím, že někteří studenti absolvovali více zahraničních pobytů.

Tabulka 4: Délka jednotlivých zahraničních pobytů:

	1 týden	2 týdny	více než dva týdny
Studentky	6	4	3
Studenti	4	2	4

Vysvětlivky: Čísla ve sloupcích ukazují počet studentů.

Tabulka 5: Je pro vás studium jazyka důležité?

	velmi podstatné	důležité	ne moc podstatné	nepodstatné
Studentky	7	8	0	0
Studenti	5	6	0	1
Celkem	12	14	0	1

Vysvětlivky: Čísla ve sloupcích vyjadřují počet studentů ztotožňujících se s daným postojem.

Tabulka 6: Hodnocení vyučujících jazyka

	výborný	dobry	slabší	velmi slabý
Studentky	5	9	1	0
Studenti	6	1	4	1
Celkem	11	10	5	1

Vysvětlivky: Čísla ve sloupcích odpovídají počtu studentů, jež takto hodnotí své pedagogy.

Tabulka 7: Hodnocení vlastních jazykových dovedností VE SROVNÁNÍ S OSTATNÍMI SPOLUŽÁKY:

	výborné, lepší	dobré, stejné jako u ostatních	ucházející, trošku horší	slabá, výrazně horší
Studentky	3	9	3	0
Studenti	5	3	2	2
Celkem	8	12	5	2

Vysvětlivky: Čísla ve sloupcích udávají počet studentů.

Tabulka 8: Upřednostňovaný jazyk

	angličtina	němčina	jiný jazyk
Studentky	11	2	2
Studenti	8	3	1
Celkem	19	5	3

Vysvětlivky: Čísla korespondují s počtem studentů preferující výše uvedený jazyk.

Tabulka 9: Jazykové dovednosti

	porozumění	psaní	mluvení	porozumění
--	------------	-------	---------	------------

	čtenému			slyšenému
Studentky	24	27	46	50
Studenti	21	32	32	35
Celkem	45	59	78	85

Vysvětlivky: Čísla v tabulkách znamenají součet jednotlivých „umístění“ jazykových dovedností tak, jak je zařadili studenti. Nejnižší číslo tedy znamená jazykovou dovednost, kterou studenti ovládají nejlépe, naopak nejvyšší číslo značí činnost, jež studentům přináší největší obtíže.

Popis výsledných hodnot uvedených v tabulkách

Z výsledků, které byly zjištěny na základě dotazníků vyplynuly tyto závěry:

Překvapil nás fakt, jak málo studentů se věnuje francouzskému jazyku. Je pravděpodobné, že gymnázia preferují v nabídce cizích jazyků němčinu a angličtinu. Dalším překvapivým výsledkem je velký zájem o latinu a španělštinu. Dále také z výzkumu vyplývá, že se mezi studenty zvyšuje zájem o studium ruského jazyka, a to především mezi studentkami.

Délka studia jednotlivých jazyků je dosti individuální a specifická u každého studenta, pohybuje se od jednoho roku až po 11 let. Nejdelsí studium je věnováno angličtině a němčině, naopak jazyky jako španělština a ruština jsou pro studenty většinou něčím naprosto novým.

Zahraniční pobyty jsou spjaty právě s dvěma jazyky, jež v České republice dominují. Jsou to tedy německy a anglicky hovořící země. Délka těchto pobytů většinou nepřesahuje 2 týdny, dokonce ve spoustě případů má charakter pouze týdenního pobytu.

Nejvíce upřednostňovaným jazykem je u českých studentů angličtina, většina studentů vidí právě angličtinu jako pomyslnou „bránu“, jež otevírá cestu k možnostem poznat Evropu i svět. Dalším důležitým aspektem je také snadnější uplatnění se na trhu práce, ovšem to neplatí pouze pro angličtinu, ale i pro ostatní jazyky. Za zmínku snad ještě stojí němčina. Myslíme si, že studenti preferují němčinu především kvůli vhodné geografické poloze České republiky, jež nám umožňuje snadný přístup k německy psaným a mluveným informacím.

Většina studentů zaujímá kladný postoj k pedagogovi vyučujícímu cizí jazyk. Zohledňují především pružnost těchto pedagogů a také snahu pohotově reagovat na rychle měnící se trendy ve společnosti. Avšak některým studentům vadí předepsané učebnice a „hloupá cvičení“, která se v nich objevují.

Vlastní jazykové dovednosti jsou studenty hodnoceny vesměs pozitivně. Většina studentů se domnívá, že jejich vlastní jazykové dovednosti jsou srovnatelné s jazykovými dovednostmi svých vrstevníků. Podle našeho názoru, jsou studenti v porovnání se studentkami v tomto

směru více sebevědomější, ale také více sebekritičtější, o čemž hovoří čísla uvedená v tabulce 7 (viz výše).

Důležitost cizího jazyka si studenti plně uvědomují, a proto je studium jazyků považováno, ve většině případů za důležitý předmět, jenž je součástí středoškolského studia. Absolutně kladný vztah k studiu jazyků uvádí především studentky. Studium jazyka považuje většina studentů za podstatné proto, že si tím usnadní kariéru a tím i vylepší životní standard.

Jazykové dovednosti ohodnotili studenti a studentky podobně. Nejjednodušší se studentům zdá porozumění čtenému textu, poté následuje písemná forma cizího jazyka, na třetím místě je pak samotné mluvení a na posledním místě je porozumění slyšenému.

Výsledky z druhé části dotazníku

V první části většina studentů odpovídá kladně, především studentky podle výsledků do značné míry ovládají postupy osvojování si slovní zásoby.

Druhá část nám přinesla takovéto výsledky. Studenti si většinou doplňují vzdělání sledováním zahraničních televizních kanálů také pomocí radia a jiných multimédií, někteří dokonce udržují kontakty s rodilými mluvčími a tím si zdokonalují své znalosti.

Ve třetí části byli odpovědi studentů dosti nejasné, ve značném počtu se zde objevily odpovědi typu „nevím, nemohu posoudit, proto je těžké interpretovat situaci, kdy si student neví rady s určitou frází či slovním spojením, většinou řeší tuto situaci hledáním podobné fráze, která by mu pomohla k lepšímu porozumění.

Ve čtvrté části studenti popisují, jak se jim nejlépe osvojuje cizí jazyk, strategie jsou různé, avšak u mnoha studentů převládá učení se z různých učebnic, příruček a jiných materiálů. Někteří studenti uvedli jako jednu z metod učení se cizímu jazyku poslech.

Odpověď na pátou část je v celku stejná. Většina studentů relaxuje s kamarády, u televize, nebo procházkou v přírodě. Mnoho studentů má také stanovený určitý plán podle něhož jazyk studuje.

Pokud studenti nerozumí výpovědi v cizím jazyce, ve většině případů se obrátí na své kamarády případně na pedagoga, jen velmi malá část studentů spolupracuje s rodilým mluvčím.

V poslední části není interpretace výsledků snadná, protože, spousta studentů není schopna posoudit, zda mají talent na jazyky, zda si umí poradit v procesu učení a zda se učí efektivně.

ZÁVĚRY A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Myslíme si, že tento výzkum pomáhá k lepší orientaci učitelům, jakým směrem by se měla ubírat výuka cizích jazyků, jakým problémům by měla být věnováno větší zaměření. Jazykové dovednosti, mezi něž patří poslech a mluvení, vyžadují vyšší pozornost pedagogů, protože studenti je považují za nejproblematictější aspekt při studiu jazyka. Dále je patrné, že studium cizích jazyků nabývá pro studenty velké důležitosti. Protože většina dotazovaných označila studium jazyka jako důležitý prvek vzdělání. Tato situace je dána širšími možnostmi uplatnění na trhu práce, které je spojeno se vstupem České republiky do Evropské unie. Studenti dále znovunalezají kladný postoj k ruskému jazyku. Myslíme si, že studenti si vybírají ruský jazyk, protože se stále více objevuje v nabídkách gymnázií. Další cizí jazyk, který si vydobývá své místo na výsluní především díky geografické poloze České republiky, je němčina. Tento jazyk dominuje v obchodních sférách v oblastech, které přímo sousedí s některou z německy mluvících zemí. Samozřejmě že němčina se netýká pouze těchto oblastí, ale je vyhledávána i mezi studenty působících na školách v některé z českých metropolí, kde se nacházejí hlavní střediska německých a rakouských firem. Samozřejmě i zde je nezanedbatelný fakt, že německý jazyk je velmi frekventovaně nabízen českými gymnázii. Nepřekvapilo nás, že nejpřednostňovanějším jazykem u studentů je angličtina, která postupně získává stále větší množství přívrženců. Jedná se o jakousi „latinu moderní doby“. Tento jazyk se objevuje v různých multimédiích, Nejznámějším příkladem takového multimédia může být internet.

Co se týká zahraničních pobytů, které studenti absolvovali, myslíme si, že počet studentů není až tak nízký jak jsme předpokládali, domníváme se, že v tomto ohledu bychom mohli zahraniční pobyty českých studentů považovat za dostatečné. Avšak myslíme si, že negativem je krátkodobost těchto pobytů. Obvykle se délka jednoho zahraničního pobytu pohybuje nejčastěji v rozmezí 1 – 2 týdnů. Domníváme se, že právě zahraniční pobyt je pro osvojení si cizího jazyka ta nejideálnější varianta. Proto by mělo být studentům umožněno trávit v zahraničí více času. Myslíme si, že školy by měly studenty v tomto směru podporovat, protože jak již bylo výše uvedeno, poslech a mluvení činí českým studentů největší potíže.

Překvapilo nás také celkově pozitivní hodnocení učitelů vyučujících cizí jazyk, ačkoliv se českému školství stále nedostává učitelů s příslušnou jazykovou aprobací. Většina studentů však hodnotila své učitele kladně. Hlavním důvodem kladného hodnocení učitelů byla

především jejich praktičnost, pohotovost, schopnost srozumitelně vysvětlit látku a individuální přístup k jednotlivým studentům.

Samozřejmě je třeba brát výsledek tohoto dotazníku s jistou rezervou, protože dotazovaný agregát studentů nebyl dostatečný, abychom mohli dané výsledky zobecnit. Je docela možné, že výsledek by se lišil kdybychom do výzkumu zahrnuli větší množství studentů. Při zobecnění dosažených výsledků bychom mohli snadno dojít k závěrům, které by neodpovídaly skutečnosti.